

FORSTÅELSE AV SÆRREAKSJONEN TVUNGEN OMSORG.

KILDER

Straffeloven	§ 44, § 39, § 39 a, § 39 b
Straffeprosessloven	§188
Forskrift til straffeloven § 39a	Om gjennomføring av særreaksjonen tvungen omsorg
Ot.prp. nr. 46 (2000-2001)	... endring og ikraftsetting av strafferettslige særreaksjoner
Ot.prp. nr. 55 (2002-2003):	... rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning
Rundskriv nr. 4/2001 fra Riksadvokaten	Utilregnelighetsregler og særreaksjoner
Den rettsmedisinske kommisjon, psykiatrisk gruppe	Retningslinjer for rettspsykiatriske undersøkelser av siktede, tiltalte og domfelte i straffesaker
Psykisk helsevernloven	kap.1, kap. 4, kap.. 6
Statens helsetilsyn, Utredningsserie 5-2000	Utviklingshemmede med alvorlige atferdsavvik og/eller psykiske lidelser
Innst. O. nr. 113 (2000-2001)	... endringer i straffeloven og i enkelte andre lover (...strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner samt endringer i straffeloven §§ 238 og 239)

Straffeloven § 44.

Den som på handlingstiden var psykotisk eller bevisstløs straffes ikke.

Det samme gjelder den som på handlingstiden var **psykisk utviklingshemmet i høy grad**

Psykisk utviklingshemmet i høy grad.

(RUNDSKRIV NR. 4/2001 fra RIKSADVOKATEN (Ra 01-34, 623.3))

Personer med IQ **under** 55.

Det **advares** mot å legge for ensidig vekt på intelligensmålinger.

Også personlighet, sosial funksjonsevne og evne til abstrakt tenkning må vurderes

.... undersøke noe nærmere hvordan siktede har fungert for eksempel på en arbeidsplass, i bomiljøet, blant venner osv

Straffeloven § 39a

På samme **vilkår som nevnt i § 39** kan en lovbrøyer som er straffri etter § 44 annet ledd, idømmes tvungen omsorg.

Vilkår som nevnt i § 39

..... Avgjørelsen i sak om overføring treffes ved dom, og overføring kan bare skje når vilkårene i nr 1 eller nr 2 er oppfylt:

1. Lovbryteren har begått eller forsøkt å begå en alvorlig voldsforbrytelse, seksualforbrytelse, frihetsberøvelse, ildspåsettelse eller en annen alvorlig forbrytelse som krenket andres liv, helse eller frihet, eller kunne utsette disse rettsgodene for fare. I tillegg må det antas å være en nærliggende fare for at lovbryteren på nytt vil begå en alvorlig forbrytelse som krenker eller utsetter for fare andres liv, helse eller frihet. Ved farevurderingen skal det legges vekt på den begåtte forbrytelsen sammenholdt særlig med lovbryterens atferd, sykdomsutvikling og psykiske funksjonsevne.

2. Lovbryteren har begått eller forsøkt å begå en mindre alvorlig forbrytelse av samme art som nevnt i nr 1, og tidligere har begått eller forsøkt å begå en forbrytelse som nevnt der, og det må antas å være en nær sammenheng mellom den tidligere og den nå begåtte forbrytelsen. I tillegg må faren for tilbakefall til en ny alvorlig forbrytelse som krenker eller utsetter for fare andres liv, helse eller frihet, antas å være særlig nærliggende.

ENTEN vilkår nr. 1:

Psykisk utviklingshemmet i høy grad

og

Begått eller forsøkt å begå en alvorlig voldsforbrytelse, seksualforbrytelse, frihetsberøvelse, ildspåsettelse, alvorlig forbrytelse som krenket andres liv helse eller frihet eller kunne utsette disse for fare

og

Nærliggende fare for på nytt vil begå en alvorlig forbrytelse som krenker eller utsette for fare andres liv helse eller frihet

ELLER Vilkår nr. 2:

Psykisk utviklingshemmet i høy grad

og

Begått eller forsøkt å begå en mindre alvorlig forbrytelse av samme art som nr. 1

og

Tidligere har begått eller forsøkt å begå en forbrytelse som nr 1

og

Nær sammenheng mellom den tidligere og den nå begåtte forbrytelsen

og

Særlig nærliggende fare for på nytt vil begå en alvorlig forbrytelse som krenker eller utsette for fare andres liv helse eller frihet

Alvorlig forbrytelse:

- alvorlig voldsforbrytelse
- seksualforbrytelse
- frihetsberøvelse
- ildspåsettelse
- annen alvorlig forbrytelse som krenker liv, helse, frihet

Nærliggende fare for gjentakelse av en alvorlig forbrytelse

Anses nødvendig for å **verne samfunnet**

ELLER

Mindre alvorlig forbrytelse:

- voldsforbrytelse
- seksualforbrytelse
- frihetsberøvelse
- ildspåsettelse
- annen forbrytelse som krenker liv, helse, frihet

Tidligere har begått alvorlig forbrytelse:

- alvorlig voldsforbrytelse
- seksualforbrytelse
- frihetsberøvelse
- ildspåsettelse
- annen alvorlig forbrytelse som krenker liv, helse, frihet

Nær sammenheng mellom den **mindre alvorlig** forbrytelse og den **tidligere alvorlig** forbrytelse

Særlig nærliggende fare for gjentakelse av en alvorlig forbrytelse

Anses nødvendig for å **verne samfunnet**

TILREGNELLIG

**SÆRREAKSJON
FORVARING**

Ila fengsel
Bredtveit fengsel
Bergen fengsel

UTILREGNELLIG

PSYKOTISK eller BEVISSTLØS

**SÆRREAKSJON
TVUNGEN PSYKISK HELSEVERN**

De Regionale Helseforetak
(forskjellige praksis i regionene)

PSYKISK UTVIKLINGSHEMMET I HØY GRAD

**SÆRREAKSJON
TVUNGEN OMSORG**

Sentral Fagenhet for tvungen omsorg

Straffeloven § 39a (forts.)

Tvungen omsorg skal utholdes i **en fagenhet** innen spesialisthelsetjenesten som er innrettet for formålet.

Hvis **hensynet** til den domfelte tilsier det og **sikkerhets hensyn** ikke taler mot det, **kan** fagenheten etter nærmere forskrift som Kongen gir, inngå avtale om gjennomføring av omsorgen **utenfor fagenheten.**

Straffeloven § 39a (forts.)

Den domfelte kan **holdes tilbake** mot sin vilje og **hentes tilbake** ved unnvikelse, om nødvendig med **tvang** og med **bistand fra offentlig myndighet**.

Fagenheten har det **overordnete ansvaret** for gjennomføringen av tvungen omsorg, **også** når særreaksjonen gjennomføres **utenfor** fagenheten.

Straffeloven § 39a (forts.)

Ved gjennomføring av dom på tvungen omsorg gjelder følgende bestemmelser i psykisk helsevernloven tilsvarende så langt de passer:

- a) kapittel 1, kapittel 4 med unntak av §§ 4-5 annet ledd, 4-9 og 4-10, og kapittel 6 med forskrifter når særreaksjonen gjennomføres i fagenheten. Bestemmelsen i § 4-4 annet ledd annet punktum gjelder likevel bare i den utstrekning det er fastsatt i forskrift gitt av Kongen.

- b) kapittel 1 og kapittel 6 når særreaksjonen gjennomføres utenfor fagenheten.

LOV OM ETABLERING OG GJENNOMFØRING AV PSYKISK HELSEVERN

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser (gjelder også når særreaksjonen gjennomføres utenfor fagenheten)

- §1-1 Formål
- §1-2 Psykisk helsevern
- §1-3 De pårørende, den nærmeste og offentlig myndighet
- §1-4 Den faglig ansvarlig for vedtal
- §1-5 Forholdet til lov om pasientrettigheter
- §1-6 Forholdet til forvaltningsloven
- §1-7 Rett til advokat eller annen fullmektig

Kapittel 4. Gjennomføring av psykisk helsevern (Gjelder kun i fagenhetens sengepost)

- §4-1 Individuell plan
- §4-2 Vern om personlig integritet
- §4-3 Skjerming
- §4-4 Behandling uten eget samtykke (bare i den utstrekning det er fastsatt i forskrift)
- §4-5 Forbindelse med omverden (annet ledd ikke gjelder)
- §4-6 Undersøkelse av rom og eiendeler samt kroppsvisitasjon
- §4-7 Beslag
- §4-8 Bruk av tvangsmidler i institusjon for døgnopphold

Kapittel 6. Kontroll og etterprøving (gjelder også når særreaksjonen gjennomføres utenfor fagenheten)

- §6-1 Kontrollkommisjonen
- §6-2 Kontrollkommisjonens sammensetning
- §6-3 Kontrollkommisjonens uavhengighet
- §6-4 Særlige saksbehandlingsregler
- §6-5 Forskrifter om saksbehandlingen

Straffeloven § 39a (forts.)

Kongen kan gi forskrift om at sosialtjenesteloven **kapittel 6A** skal gjelde tilsvarende. Kongen kan gi særlige regler om saksbehandlingen.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om gjennomføringen av tvungen omsorg, herunder bestemmelser om hvilke vedtak som kan overprøves etter reglene i **tvistemålsloven kapittel 33**.

Straffeloven § 39b

Tvungent psykisk helsevern etter § 39 og **tvungen omsorg** etter § 39 a kan bare opprettholdes når vilkåret om gjentakelsesfare i **§ 39 nr. 1 eller nr. 2** fortsatt er oppfylt.

Straffeloven § 39b (forts.)

Den **domfelte**, dennes **nærmeste** eller den **faglig ansvarlige** ved den institusjonen som har behandlingsansvaret for den domfelte, kan **begjære opphør** av reaksjonen. Hvem som er den domfeltes nærmeste, avgjøres etter psykisk helsevernloven § 1-3 annet ledd. **Påtalemyndigheten fremmer saken for tingretten**, som avgjør den ved **dom**. Behandlingen av saken skal påskyndes.

Opphør av reaksjonen kan ikke begjæres før **ett år etter** at overføringsdommen eller en dom som nekter opphør, er endelig.

Straffeloven § 39b (forts.)

Påtalemyndigheten kan til enhver tid **beslutte opphør** av reaksjonen. Senest **tre år etter** siste rettskraftige dom **skal** påtalemyndigheten **enten beslutte opphør** av reaksjonen **eller** bringe saken inn for **tingretten**, som avgjør om reaksjonen skal opprettholdes.

Innst. O. Nr. 113 2000-2001

Kap. 6 Enkelte spørsmål om varetektsfengsling

... retten kan beslutte at **varetekt** kan utholdes i en **institusjon** eller en **kommunal boenhet** dersom institusjonen eller kommunen samtykker.

For siktede som er **psykisk utviklingshemmede** og antas å være **utilregnelige**, kan retten beslutte at varetekt skal utholdes i en **fagenhet for tvungen omsorg**.

Fagenheten er **forpliktet** til å ta imot slik siktede.

Institusjonen/kommunen kan holde den siktede tilbake mot sin vilje og hente ham eller henne ved unnvikelse. **Staten finansierer** slike tiltak og **politiet** har ansvaret for **sikkerheten**.

Straffeprosessloven § 188

...

I stedet for fengsling kan retten treffe beslutning om plassering i institusjon eller kommunal boenhet. Slik plassering kan bare skje dersom institusjonen eller kommunen samtykker.

Retten kan beslutte at siktede som er psykisk utviklingshemmet og antas å være utilregnelig, skal plasseres i en fagenhet for tvungen omsorg, jf. straffeloven § 39 a.

Når den siktede skal oppholde seg i institusjon eller kommunal boenhet, kan retten fastsette at den siktede skal kunne holdes tilbake der mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, om nødvendig med tvang og med bistand fra offentlig myndighet. Reglene i §§ 184, 185 og 187 gjelder tilsvarende.

JUSTISDEPARTEMENTETS FORSKRIFT 2001-12-21 nr 1523:

Forskrift om gjennomføring av særreaksjonen tvungen omsorg

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Virkeområde

§ 2. Ansvar for å iverksette og gjennomføre særreaksjonen

§ 3. Hjelpeverge

Kapittel 2. Avtaler om gjennomføring av særreaksjonen utenfor fagenheten

§ 4. Formkrav til avtalen

§ 5. Avtalens innhold

§ 6. Fagenhetens ansvar

§ 7. Krav til den domfeltes boforhold

§ 8. Avtalepartens varslingsplikt

§ 9. Tilbakeføring til fagenheten

§ 10. Oppsigelse

§ 11. Utgiftsdekning

Kapittel 3. Klage og endringsbegjæringer i forbindelse med opphold utenfor fagenheten

§ 12. Overprøving

§ 13. Begjæring om endringer i gjennomføringen

Kapittel 4. Ikrafttredelse

§ 14. Ikrafttredelse

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Forskriften her gjelder gjennomføringen av særreaksjonen tvungen omsorg idømt i medhold av straffeloven § 39a.

Merknad:

Forskriften må leses i sammenheng med straffeloven §39a

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser (forts.)

§ 2. Ansvar for å iverksette og gjennomføre særreaksjonen

Fagenheten har **ansvaret** for at dom på tvungen omsorg settes i verk straks fagenheten har fått **melding av påtalemyndigheten om at dommen er rettskraftig.**

Den faglig ansvarlige ved fagenheten **bestemmer hvordan omsorgen til enhver tid skal gjennomføres.** Ved avgjørelsen skal det legges vekt på hensynet til at den domfelte får **adekvat behandling** for sitt atferdsproblem og særlig på behovet for å **beskytte samfunnet** mot nye alvorlige lovbrudd.

Den faglig ansvarlige ved fagenheten **skal** søke å få inngått avtale som nevnt i § 39a annet ledd når vilkårene for gjennomføring utenfor fagenheten er oppfylt.

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser (forts.)

§ 3. Hjelpeverge

Hvis den domfelte ikke har verge eller hjelpeverge, **skal fagenheten straks begjære oppnevning** av hjelpeverge. Opplysninger om den domfeltes personlige forhold kan hjelpevergen bare gi videre hvis det er nødvendig for å utføre hjelpevergeoppdraget.

Merknad:

Det skal oppnevnes hjelpeverge **selv om vilkårene i vergemålsloven §90a ikke er oppfylt.**

Kapittel 2. Avtaler om gjennomføring av særreaksjonen utenfor fagenheten

§ 4. Formkrav til avtalen

Avtale som nevnt i straffeloven § 39a annet ledd, skal være **skriftlig**.

Kapittel 2. Avtaler om gjennomføring av særreaksjonen utenfor fagenheten

§ 5. Avtalens innhold

Avtalen skal blant annet inneholde bestemmelser om

- a) den domfeltes boforhold,**
- b) den behandlingen den domfelte skal få for sitt atferdsproblem,**
- c) den bistanden fagenheten skal yte,**
- d) bistand fra den fylkeskommunale habiliteringstjenesten,**
- e) tjenester til den domfelte for å dekke den løpende driften,**
- f) sikkerhetstiltak,**
- g) tilsyn og kontroll fra fagenheten og**
- h) utgiftsdekning.**

Kapittel 2. Avtaler om gjennomføring av særreaksjonen utenfor fagenheten (forts.)

Forskriftstekst	Merknadstekst
Den domfeltes boforhold	<p>En spesifikasjon av den domfeltes boforhold. Den domfelte skal sikres en forsvarlig bolig- og levestandard. Hvis departementet har fastsatt krav til faglig og materielle standard, jfr §7, må disse minstekravene være oppfylt. Ved planleggingen av areal mv. bør det tas hensyn til hvor mye tid i døgnet den domfelte skal tilbringe i boligen og hvilke utgangsbegrensninger som ventes igangsatt. Ved utforming av botilbud må avtaleparten sørge for arbeidsnøymessige hensyn blir tilstrekkelig ivaretatt</p>
Den behandlingen den domfelte skal få for sitt atferdsproblem	<p>Hva slags behandling den domfelte skal få for å søke å reducere faren for gjentakelse av alvorlig kriminalitet. Det kan være tale om ulike former for trening eller terapi. Det er ikke adgang til å gjennomføre tvangsbehandling utenfor fagenheten</p>

Forskriftstekst	Merknadstekst
Den bistanden fagenheten skal yte,	Hvilken faglig bistand avtaleparten skal motta fra fagenheten
Bistand fra den Fylkes-kommunale Habilerings-tjenesten	Ingen merknader

Forskriftstekst	Merknadstekst
<p>Tjenester til Den domfelte for å dekke den løpende driften</p>	<p>Løpende daglige (og nattlige) driften. Aktuelle tjenester ..kan være tjenester med hjemmel i sosialtjenesteloven §4-2 bokstav a. Selv om særreaksjonen gjennomføres utenfor fagenheten, dreier det seg fortsatt om et institusjonsopphold. Forholdet til tjenester etter sos.tj.loven blir derfor som ved andre institusjonsopphold, dvs. at institusjonsreglene går foran sosialtjenesteloven. Det er bare event. tjenester som ikke dekkes av institusjonstilbudet, som det kan søkes om fra kommunen. Dette gjelder både når særreaksjonen gjennomføres i og utenfor fagenheten. Utenfor vil det være avtalen som regulerer forholdet. Tjenestene for den løpende driften må derfor reguleres i avtalen. Reglene i sos.tj.lovens kap. 6A gjelder ikke. En tjeneste etter sos.tj.loven kap. 4 som det i prinsippet kan være aktuelt å gi i tillegg til et institusjonsopphold, er støttekontakt etter §4-2 bokstav c. Hensynen bak særreaksjonen – først og fremst å sikre samfunnet mot gjentakelsesfaren – må imidlertid gå foran ”mulighet til å leve og bo selvstendig og ha en aktiv og meningsfylt tilvarelse i felleskap med andre”, slik det heter i formålsbestemmelsen (§1-1) til sos.tj.loven. Skal forutsetningen om fagenhetens ansvar oppfylles jf. § 6, bør heller ikke kryssende tjenester med ulike oppdragsgivere være involvert. Tiltak som ellers kunne dekkes av støttekontakt, bør derfor ytes som et ledd i særreaksjonen. Når særreaksjonen gjennomføres utenfor fagenheten, bør derfor slike tjenester reguleres i avtalen. Eventuelle tiltak av denne typen må være forenlige med hensynet bak særreaksjonen. Personer som er underlagt særreaksjonen tvungen omsorg vil kunne ha krav på stønad etter sos.tj.loven kap. 5 (økonomisk sosialhjelp) til dekning av utgifter som er nødvendige for et forsvarlig livsopphold og som institusjonen ikke har plikt til å dekke eller faktisk dekker. Hvilken kommune som er ansvarlig, framgår av sos.tj.loven §10-1</p>

Forskriftstekst	Merknadstekst
Sikkerhetstiltak	<p>Det følger strl §39 a tredje ledd at den domfelte kan holdes tilbake mot sin vilje. Fagenheten har ansvar for plannleggingen og utformingen av de nødvendige sikkerhetstiltak hos avtaleparten. Hvilke sikkerhetstiltak som skal gjennomføres og detaljerte bestemmelser om tiltakene, skal framgå av avtalen (for eksempel bygningsmessige tiltak, hvor omfattende tilsyn man skal ha med den domfelte, om boligen skal låses og event. når dørene skal være låst). Avtaleparten vil ha ansvaret for at de krav som settes i avtalen, blir oppfylt.</p>
Tilsyn og kontroll fra fagenheten	<p>Ingen merknader</p>
Utgiftsdekning	<p>Ingen merknader</p>

Kapittel 2. Avtaler om gjennomføring av særreaksjonen utenfor fagenheten (forts.)

§ 6. Fagenhetens ansvar

Fagenheten har ansvaret for at den nødvendige sikkerhet blir opprettholdt, og at den domfelte gis et **adekvat** behandlingmessig og materielt tilbud.

§ 7. Krav til den domfeltes boforhold

Helsedepartementet kan i forskrift fastsette krav til faglig og materiell standard ved institusjoner og boliger hvor den domfelte skal ha opphold

Kapittel 2. Avtaler om gjennomføring av særreaksjonen utenfor fagenheten (forts.)

§ 8. Avtalepartens varslingsplikt

Avtaleparten skal varsle fagenheten om påtakelige forandringer i den domfeltes tilstand og om andre forhold av betydning for sikkerheten og for den domfeltes velferd.

Merknad:

Det vil være naturlig at varslingsrutinene reguleres nærmere i avtalen.

Kapittel 2. Avtaler om gjennomføring av særreaksjonen utenfor fagenheten (forts.)

§ 9. Tilbakeføring til fagenheten

Finner fagenheten at hensynet til sikkerheten eller til den domfelte tilsier det, skal den domfelte **tilbakeføres til fagenheten, om nødvendig straks.** Dersom dette medfører at avtaleparten må si opp ansatte, skal utgifter til lønn i oppsigelsestiden dekkes av fagenheten, med mindre tilbakeføringen skyldes avtalepartens forhold.

Kapittel 2. Avtaler om gjennomføring av særreaksjonen utenfor fagenheten (forts.)

§ 10. Oppsigelse

Avtalen kan sies opp av begge parter med tre måneders varsel hvis ikke annet er avtalt.

Merknad:

Avtalen skal kunne sies opp av begge parter **uten krav til begrunnelse** med tre måneders frist.

Kapittel 2. Avtaler om gjennomføring av særreaksjonen utenfor fagenheten (forts.)

§ 11. Utgiftsdekning

Staten skal dekke avtalepartens utgifter til gjennomføring av tvungen omsorg. Helsedepartementet kan i forskrift gi nærmere regler om utgiftsdekningen.

Merknad:

Selv om den domfelte etter avtale i medhold av denne forskriften bor utenfor fagenheten, **skal staten dekke avtalepartens utgifter** til gjennomføring av tvungen omsorg. Det gjelder først og fremst de tiltakene som er listet opp i §5, herunder tjenester til den domfelte for å dekke den løpende sdriften (§5 bokstav e), **men også andre utgifter som avtaleparten pådrar seg som følge av ordningen.** Helsedepartementet kan gi nærmere regler om utgiftsdekningen.

Kapittel 3. Klage og endringsbegjæringer i forbindelse med opphold utenfor fagenheten

§ 12. Overprøving

Følgende avgjørelser regnes som **enkeltvedtak**:

- a) avgjørelse om at særreaksjonen skal utholdes utenfor fagenheten i medhold av avtale som nevnt i kapittel 2,
- b) avgjørelse om at den domfelte skal tilbakeføres til fagenheten,
- c) avgjørelse om hvilke tiltak som skal settes i verk under opphold utenfor fagenheten for å beskytte samfunnet mot faren for nye alvorlige lovbrudd og vesentlige endringer i dette.

Kapittel 3. Klage og endringsbegjæringer i forbindelse med opphold utenfor fagenheten (forts.)

§ 12. Overprøving (forts.)

Vedtak som nevnt i første ledd, skal meddeles den domfelte, den domfeltes nærmeste, vergen eller hjelpevergen og påtalemyndigheten, som kan påklage vedtaket **til kontrollkommisjonen** ved fagenheten.

Vedtak om at særreaksjonen skal utholdes utenfor fagenheten og vedtak om lemping av sikkerhetstiltak **settes ikke i verk før klagefristen er ute** eller de klageberettigede har akseptert vedtaket. Klage over slike vedtak har **oppsettende virkning**.

Kapittel 3. Klage og endringsbegjæringer i forbindelse med opphold utenfor fagenheten (forts.)

§ 12. Overprøving (forts.)

Kontrollkommisjonens vedtak i klagesak om at den domfelte skal **tilbakeføres** til fagenheten, kan bringes **inn for retten** etter reglene i tvistemålsloven kapittel 33 av den domfelte, den domfeltes nærmeste og vergen eller hjelpevergen.

Merknad:

...dersom vedtak om at den domfelte skal tilbakeføres til fagenheten skyldes at **avtaleparten har sagt opp avtalen, vil klageadgangen ha liten reell betydning.** Klageinstansen **kan ikke pålegge** avtaleparten å fortsette avtaleforholdet.

Kapittel 3. Klage og endringsbegjæringer i forbindelse med opphold utenfor fagenheten (forts.)

§ 13. Begjæring om endringer i gjennomføringen

De klageberettigede etter § 12 annet ledd kan begjære slike endringer i gjennomføringen av særreaksjonen som nevnt i § 12 første ledd. Er det tidligere gitt avslag på en slik begjæring etter klage til kontrollkommisjonen, kan ingen av de klageberettigede sette fram ny klage basert på de samme faktiske omstendigheter **før seks måneder** etter at det forrige vedtaket var endelig.

Kapittel 4. Ikrafttredelse

§ 14. *Ikrafttredelse*

Forskriften trer i kraft 1. januar 2002.